

„unanimism“. Ale je-li metoda ve vědě mnoho a skoro všecko, není v poesii nic bez osobnosti! Že nejsem Flaubertem, vím velmi dobře, a nikdy jsem se za něho nevydával; ale p. Čapek, obávám se, *jest* naším Romainsem, alespoň po jeho stinných stránkách: po soustavné nevybíravosti prostředků a po pověře formulkové.

Spor generací

Proti duplice p. Arne Nováka v 5. čísle Přehledu prohlašuji i já, že nepokládám další diskusi o tomto tematě prozatím za plodnou a že vrátím se k ní snad v budoucnosti, až dnešní literární situace dozraje něčeho určitějšího a význačnějšího než *jest* to, co posud dává; these své, pokud jsem je formuloval ve svých dvou feuilletonech v České kultuře, hájím a držím i nadále v celé integritě. Zde omezují se jen na faktickou opravu tvrzení p. Arne Nováka, že „šel pouze po svých stopách“, dokládá-li se již nyní nehotovou a nezrevidovanou „Zahradou irémskou“; *nikoliv*: já v „Duši a díle“ nikde neposuzoval jsem *stavby* této románové skladby.

Josef Kodíček

pohoršil se nade mnou ve své slavné Scéně, že jsem citoval článek Florian Parmentierův o Jules Romainsovi. Pan Kodíček poučuje mne, že prý Florian Parmentier *jest* „zeela chabý básník a prostřední duch“. Ujišťuji p. Kodíčka, že se mýlí, což se mu nestává po prvé: literární kritické stati Florian Parmentierovy „La littérature et l'époque“ jsou takové úrovně mravní a rozumové, že se o ní p. Kodíčkoví ještě ani nezdálo, a jeho básně „Par les routes humaines“ *jest* něco, čeho se musí snažit p. Kodíček se svými přáteli teprve dovychovat. Pro případ však, že by mně p. Kodíček nevěřil, upozorňuji jej na francouzské soudy, které jsou mu autoritou: Floriana Parmentiera přijali mezi sebe do „Anthologie des Poètes nouveaux“ (Figuière 1912) i bozi, jimž klaní se p. Kodíček & Cie. Henri-Martin Barzun, Nicolas Beauduin, F. T. Marinetti, Alex. Mercereau, Jean Thogorma, Tancred de Visan a j. a básně „Par les routes humaines“ nikdo jiný nežli p. Alexandr Mercereau nazval „un très grand effort philosophique“ („La littérature et les idées nouvelles“, str. 301). Jinak ovšem vím, že „dobrého a informovaného názoru o moderní Francii“ nemám já, nýbrž *pouze* p. Josef Kodíček & Co. Zde jsou jediní praví commivoajažéři, kteří dovážejí pařížské klobouky up to date a prodávají je vyceleně Praha 15, Františkovo nádraží.

In memoriam

Píše a tlachá se nyní mnoho o nové době, rozhraní epoch, nové generaci a novém umění a jak již zní všechny ty nabubřelosti; leccos z toho čtu, t. j. nemohu fyzicky toho nečísti, leccos z toho slyším. A jménem mým a dílem mým smýkají přitom různí novinářští apači se surovostí, jaká snad není zvykem ani v poslední předměstské krčmě. Nová doba prý nastává a musím prý být vymeten s dobou starou já, zkonstatěly pedant a jalový estét, člověk, který zavinil dnešní bídu. Atd. Mám velmi málo sil fyzických a ty, které mám, obracím na své dílo básnické a budu je

napříště obracet na ně ještě zárlivěji a výlučněji; a ještě méně než dnes budu se starati o novinářské orgie spojené hloupostí, zloby a záští a bakchanály zvrhlé literární demagogie. A proto píši zde několik stručných vět za kým si, kdo odchází a vyrazí prach s obuvi své, ale žehne přitom ještě pohledem zchátralost lži a nízkost pomluv.

I. *Nejsem a nebyl jsem nikdy estét*: a kdo tvrdí opak, je buď h lupec, jenž neví, co *jest* estét, nebo zlovolný lhář. Estéti jsou prostě *hračkáři a požívači*; diletanty, kteří koketují s uměním a zanášejí je na pohoršenou měšťákům jako poslední výstřední módu v život; bohatí unudění lidé, kteří převlékají se z rozmaru do starých historických kostýmů, kteří obracejí život i umění ve hru vtipných bonmotů a paradoxních floskulí. Estétem byl ve své době Wilde, který pohoršoval svými květinami v knoflíkové dírci jako svými amoralistními duchaplnostmi, káže nutnou a pojmovou *lež* každého uměleckého díla; vybudoval bezmála celou soustavu iluzionistické estetiky, a Jiří Karásek rozšlapával jednotlivé jeho aforismy v celé předmluvy. Já proti němu a jeho kruhu vždycky vyznával jsem *skutečn ostný* smysl a dosah umění, třebaš neviděl jsem skutečnosti té v opisování jevové empirie životní, a to již v době, kdy p. Neumann hrál si ještě ve svém Novém kultě se satanismem a jinými papírovými draky; umění pojímal jsem vždycky jako *tvůrce* vyšších skutečností a trvalejších skutečností než jsou skutečnosti jevové. Umění nebylo mně nikdy sběratelstvím kuriosit a rarit, ani studeně piplavým anatomickým preparováním různých morálních zrůd, jak je k lechtivému úděsu okresních snobů provozoval pan Marten. Já byl a jsem prostě literární *dělník* — nic víc, nic míň — který bojoval o čistotu a ryzosť svých nástrojů a vybojoval si je na zkažené době; *dělník* přes to, že nevnucoval jsem se sociálním redakcím a zachoval si i k socialismu poměr kritický; *dělník*, který pracoval často za podmínek nejméně příznivých a jehož *dílo* chtělo být i bylo snad a bude snad, doufám, více než pouhá *práce*: který chtěl svěsti a svedl i do kritiky i do beletrie více života a bohatšího i silnějšího života, než kolik bylo ho u jeho předchůdců.

II. V mé první větší práci essayistické, kterou jsem psal ve 24. roce, ukazoval jsem na *intuici* jako na vlastní tvůrčí funkci uměleckou — v době, kdy nebylo potuchy ani o Bergsonovi, ani o Crocem; a všecko, co *jest* oprávněné v dnešních snahách o nové umění, o jedinečnost výrazovou, o její nehistoričnost a nekonvenčnost, o novou logiku stylovou, o nový dramatický dynamism, nalezne se ne-li vysloveno, alespoň jasně napovězeno v mých essayistických knihách „Boje o zítřek“ a „Duše a dílo“. Nemluvil bych o tom, kdyby podvod mně toho nezalhával a lež mně toho neupírala. Ale dělali ze mne mrtvolného estéta, formulkového eklektika a klasicisujícího akademika, ze mne, který jsem chtěl tvořiti a tvořil vždy znova a znova výraz z „*nutnosti chvíle*“ a z „*její tisně*“, *jest* drzost, která může mít naději na úspěch snad jen mezi Kalmuky, kteří nemohou si přečíst, co jsem psal. A chci-li dnes tradici, *nechci* tím *mrtvý historism* a mechanické opakování minulých dějů a útvarů, nýbrž *tvorbu*, ovšem o pláně soustředném, tvorbu jednotlivce, jenž vědomě mravním aktem pokory souřaduje svůj výboj s výbojem celkovým, aby svůj výboj taktó *sesílil a zmnožil* i bezděky *zharm onisoval*, a jenž nemrhá svou silu v justament odlišovat se za každou cenu a zvětrá a vyšumí naplano, dříve než dosáhl i jen tohoto cíle záporného. Ale i o tom řekl jsem již jinde dosti a nemusím toho zde opakovati.

III. Což by tak bylo všecko, nebýt zvláštní specie lidské, které staří Čechové říkali, tuším, *Nikodemité*: specie mně velmi odporné, na jejíž adresu musím zde říci ještě několik slov. Nikodemité sluli totiž tajní vyznavači pronásledovaných učení, tuším českobratrství, podle Nikodema, zámožného přítele Kristova z dobré společnosti. Veřejné přiznání se poškodilo by takové tichošlápký, sympatisovali tedy jen soukromě. Každý člověk veřejně působící v Čechách zná takové Nikodemity, lidi, kteří mu projevují všechny možné i nemožné sympatie — v uzavřené obálce. Povědí mu tam mezi čtyřma očima tisíce sladkostí, z nichž by ani pět neopakovali veřejně. Nuže: pokládám nikodemitství zároveň za neřest i nevkus a myslím, kdyby každý Nikodemity od sebe zaháněl, že bylo by brzy znatelně lépe v Čechách. *Kdo nemá odvahu k sympatii veřejné, nemá práva k sympatii soukromé! Kdo jsi neprotestoval veřejně proti nějaké ničemnosti a lži, nemáš práva rozhořčovat se nad ní v uzavřeném dopise!* Ano, takt jemně, vzdělané duše káže pravý opak: mlčeti soukromě a — mluvit veřejně. Sympatie k ideám, k boji, k tendenci, ke směru, k barvě jest věc veřejné družnosti a mravnosti. Barva se musí nejen nosit, ale i vyznávat! Nikodemité plíživají se k tobě v soumraku, kdy všechny barvy pohasly.

IV. Nestojím a nestál jsem nikdy o potlesk; bozi popřáli mně ve své milostnosti té moudrosti, že rozpoznával jsem jej vždycky tím, čím skutečně jest: hlukem a hlukem úžasně laciným. Ale dnes stojím přímo již *jen o jediné*: o pokoj a ticho. Pro své nervy i pro své dílo. A mám na ně, doufám, také právo plně zaplacené.

Karel Čapek

odpověděl v Přehledě na mé dva diskusné a polemické články v poslední České kultuře, vyvracející jeho teorii a usvědčující jeho praxi literární, způsobem, jakým odpovídají lidé, *jimž došel prach* a kteří nemají dosti slušnosti a vychování, aby v takovém případě zmlkli: shýbá se tedy *po blátě* a pohazuje mne jím. Dovolávám se všech svých čtenářů, kteří četli obě mé polemické stati, že není v nich nic, co by bylo *osobním škandalisováním odpůrce*, jak nalhává v Přehledu p. Čapek; obě mé stati byly rozbohem několika konkrétních otázek z básnické teorie a kritické praxe a dotýkají se p. Čapka jen jako literárního theoretika a kritického praktika. Není přece osobním škandalisováním, tvrdil-li jsem o K. Čapkovi a dokázal-li jsem o něm, že všeobecné názory jeho o moderním prý dnes typu románovém v jeho referátě o „Červenci“ (Přehled, 14. srpen 1913) jsou ozvěnou stati Jacques Rivièreovy v La nouvelle Revue française (květen, červen a červenec 1913)! *Plagování* sám výslovně jsem vyloučil! Pak by jej a jeho přátele škandalisoval i p. Arne Novák, který, jak jsem již minule uvedl, vytkl jím v Přehledě samém, že přejímají mechanicky cizí metody literární a žijí z drobtů spadalých s cizích kulturních stolů! Zmýlil jsem se jen v jedné věci a jen jedno jest mi opravit: Karel Čapek

I - Pan Čapek sleduje mnchem menší revue francouzské, abych měl právo domnívat se, že zná i revui tak významnou, jako jest La nouvelle Revue française! — V případě článku jeho o unanimismu nevytýkám p. K. Čapkovi, že podal jej podle spisů Romainsových — to rozumí se mi jako filologicky správné samo sebou — ale že nedovedl zaujmouti k těmto teoriím *své kritické stanovisko*, že nedovedl jich *posouditi* vyšším a *pravě českým zřetelem a vztahem myšlenkovým!*

opravdu nebyl nikdy redaktorem Uměleckého měsíčníku; ale byl jím ve své době *bratr jeho*, Josef Čapek, který jako vrchní redaktor Měsíčníku psal mně za redakci list, jehož jsem se dovolal. Omyl můj jest však *jen formální*: Josef Čapek stojí a stál vždy přece v jedné řadě po boku Karla Čapka! Je-li co „hanba českého života literárního“, jest to dnešní případ Čapkův, který, aby se *vyhnul diskusi a debatě*, na niž patrně svým fondem nestačí, uráží mne osobně a spílá mně osobně, *maskuje lakto svůj ústup!* Já neskandalisoval nikdy osobně svých odpůrců, naopak: oni skandalisovali mne! Ať to byl Vilém Mrštík nebo Arnošt Procházka nebo Miloš Marten, ať jest to Jan Herben nebo Karel Čapek.

A ještě cosi trapně mne dojmá. Karel Čapek jest mladý, tuším 22letý hoch, a v pobouřené marnivosti nedovede se snad ještě ovládati. Ale v Přehledě rozhoduje také redakční sbor a jest tuším spoluzodpovědný za projevy, byť podepsané; řada mužů vážných a opravdových a někdy přímo duševně vynikajících. A mezi nimi nenalezl se nikdo, kdo by vzávil spravedlivě situaci a měl pak odvahu říci Karlu Čapkovi: *Pozor! Dopouštíte se nepěkné polemické lsti! Klamete veřejnost! Neskandalisuje vás nikdo! Braňte se zbraní, již na vás útočí, debatujte, můžete-li a dovedete-li, ale nepomlouvejte!*

Ještě slovíčko o Jules Romainsovi

Proslulý Josef Kodíček cituje v poslední Scéně mou poznámku o Romainsovi z referátu o knize Mercereauově, „Literatura a nové ideje“, a myslí, že vynesl slavný triumf. Ubohý Josef Kodíček! Já nepsal studie o Romainsovi a jeho unanimismu, nýbrž pronesl jsem letmou poznámku o něm v referátě o knize jiné a dopadla sympaticky proto, že četl jsem nedávno před tím knihu Romainsovu „*Vie unanime*“ a měl jsem v mysli silný dojem z této knihy, kterou i nyní pokládám za dílo ne nevýznamné. Ale od té doby četl jsem Romainsovy romány „*Mort de quelqu'un*“ a „*Les Copains*“ a viděl jsem, že *nezdržel, co sliboval*; obě knihy, zvláště poslední, jsou prázdné a pusté. *Co se přihodilo mně, přihodilo se i tisícům Francouzů a mezi nimi literátům z profese: zklamali se v Romainsovi jako já.* Všecky skoro kritické články o Romainsovi, které jsem četl, mluví o tom, že jej opouštějí jeho vyznavači a stoupenci! Za neomylného a vševědoucího nikdy jsem se neprohlašil a nevím zejména, proč bych byl jako cizinec všetecky nadanější než francouzští odborníci! Já o Romainsovi a jeho unanimistické škole nepsal článků a studií a mně ani překladem stati Parmentierovy nešlo o to, stanoviti a změřiti básnický význam Romainsova; jasně řekl jsem na konci svého překladu, že jde mně o to, *odsouditi literární demagogii arivistickou*, které se chápe po vzoru Romainsově naše literární mládež. Kterýsi můj slavný literární přítel pařížský doslechl se o českém boji o Romainse a poslal mně laskavě asi třicet výstřížků z novinových a revuálních referátů o knihách Romainsových a o jeho unanimismu, *vesměs krajně odmítavých*, takže kdybych chtěl potírat Romainse v Čechách, měl bych citátů, že bych jimi mohl vyplniti alespoň deset stránek České kultury. A byly by mezi nimi takové: „profesor Bamboula, který utekl z Afriky...“, „ve čtrnácti slovech počítám čtyři chyby, z nichž jedna stačí na odsouzení spisovatele...“, „Kakograf, který má chyběné vazby, lehkomyšlné obrazy, špatný vkus, jazykové chyby“ etc. etc. Ale nač to všecko? Pan Romainse není zatím ještě českou bolestí; ani básně, ani romány, ani